

מעורבות חברתית

יחידת מבוא למטלת הביצוע

במקצוע אזרחות

12 שני"ל

תשפ"ו

ארגון, כתיבה ועריכה: כהן אילנית, רכזת אזרחות

תוכן עניינים:

3	הקדמה:
4	כוחה של גמילות חסדים לפי מקורות ההלכה היהודית:
5	התנדבות (תודה למורה יעל פרבר):
7	עמותה (תודה למורה יעל פרבר):
10	ההחלטה להקים עמותה נובעת ממגוון סיבות:
13	למה להתנדב?
14	"אם הייתה לי עמותה - מה הייתי משנה?"
15	מהי "אזרחות"? מהו "אזרח"?
18	זכויות האדם:
32	זכויות חברתיות:
34	התנדבות ועמותות בישראל לפני ואחרי הקמת המדינה (תודה למורה יעל פרבר):
40	דמוקרטיה:

הקדמה:

כל נערה/ה אשר לומד בקידום נוער – תכנית היל"ה מחויב ב 45 שעות התנדבות לאורך שהותו ביחידה, זאת על פי חוזר מנכ"ל.

תוכנית מעורבות חברתית הוצמדה ללימודי האזרחות כאשר כל תלמיד יבצע את מטלת הביצוע באזרחות במסלול החיבור לעמותה .

במקרים בהם אין אפשרות ליצור קשר עם עמותה, ניתן יהיה לבצע את התרומה לקהילה במסגרת יוזמה מקומית / התנדבות ובמקרה זה מטלת הביצוע תהיה בהתאם.

במדינה דמוקרטית, לכל אדם יש זכויות, חובות ואחריות.

לצד מוסדות השלטון, יש גם אזרחים ואזרחיות פעילים שמשפיעים על החברה בדרכים רבות.

להיות אזרח פעיל משמעו להשתתף בעיצוב החברה, לא רק על ידי הצבעה בבחירות, אלא גם דרך מעורבות חברתית, תרומה לקהילה, התנדבות, מחאה לגיטימית, מעקב אחר פעולות השלטון ועמידה על זכויות האדם. אזרח פעיל מגלם אחריות, יוזמה ותרומה לחיזוק ערכים דמוקרטיים כמו שוויון, צדק וחופש.

עמותות הן ארגונים ללא כוונת רווח שפועלים בתחומים מגוונים: סיוע לנזקקים, קידום זכויות אדם, שמירה על איכות הסביבה, בריאות, חינוך ועוד. הן מבטאות ערכים של שוויון, צדק, ערבות הדדית וכבוד האדם - מושגים מרכזיים בלימודי האזרחות.

באופן עקרוני, התנדבות היא זכות - היא נעשית מתוך רצון חופשי, ולא מתוך כפייה. עם זאת, במערכות חינוך ההתנדבות משולבת כחלק מתהליך חינוכי, מטרתה לחנך לערכים, אחריות ומעורבות אזרחית ולקדם ערכים דמוקרטיים של מעורבות ותרומה לחברה.

חובת זו נועדה לעזור לך התלמיד/ה להעמיק ולהבין מושגים חשובים באזרחות, תוך חיבור ישיר לחיים האישיים שלך, לקהילה שסביבך ולמציאות החברתית במדינת ישראל.

באמצעות הקניית ידע, תרגול, מיון מידע, שאלות, ניתוח מקרים והתבוננות על עמותות ופעולות התנדבותיות נבין את הקשר שבין לימודי האזרחות לבין פעולה חברתית בשטח, מתוך תחושת שייכות, אחריות ויכולת להשפיע. נבין מהי אזרחות פעילה, מה המשמעות של להיות אזרח במדינה דמוקרטית, וכיצד ניתן להשפיע, לשנות ולתרום.

התלמיד /ה יוכל לבחור את התחום או האופן שבו יתנדב - מתן אפשרויות בחירה מגוונות בתוך מסגרת החובה וחיבור ההתנדבות לתחומי עניין אישיים ולימודיים, וכך ישמרו עקרונות החירות, הבחירה האישית והמשמעות.

כוחה של גמילות חסדים לפי מקורות ההלכה היהודית:

גמילות חסדים - כלומר עשיית חסד עם הזולת - נחשבת לאחת מהמצוות החשובות והמרכזיות ביהדות, יסוד מוסרי עליון ביהדות, ומצווה שאין לה שיעור, הן במעשה, הן בכוונה, והן בהשפעתה על היחיד והחברה כולה.

להלן כמה עקרונות והדגשים מהמקורות:

1. "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שצדקה בממונו וגמילות חסדים בין בגופו ובין בממונו." (מסכת סוכה מט ע"ב)

גמילות חסדים כוללת גם מעשים פיזיים כמו ביקור חולים, ניחום אבלים, עזרה לזולת, ולא רק נתינה כספית.

2. אין לה גבולות - גמילות חסדים נעשית עם עניים ועשירים כאחד, בין בחיים ובין לאחר המוות למשל לווית המת.

3. "עולם חסד ייבנה" (תהילים פ"ט, ג)

העולם עומד על חסד, העשייה הזו מחזיקה את החברה.

4. "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה, ועל גמילות חסדים." (פרקי אבות א, ב)

גמילות חסדים היא יסוד קיומי של העולם.

5. מידה כנגד מידה - חז"ל מלמדים שכל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים. (תלמוד הבבלי, מסכת שבת דף קנא ע"ב).

6. זכות מתמשכת - גמילות חסדים נחשבת כמצווה ש"פרותיה נאכלים בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא" (משנה, פאה א, א).

התנדבות:

כתבו מהי התנדבות בעיניכם:

הגדרות שונות של התנדבות

✍ **וּאן טִיל (Van Til, 1988)** הגדיר את ההתנדבות: "פעולה מסייעת של יחיד, שנתפסת כבעלת ערך על ידו, ושאינה מכוונת באופן ישיר לרווח כספי ואינה נכפית על ידי אחרים, או מחויבת על פי חוק. כלומר, התנדבות היא כל פעילות עזרה לא כפויה שעוסקים בה, שלא על מנת להשיג רווח כספי, ואינה נכפית או מחויבת על פי חוק".

כתבו מה מוסיפה ההגדרה של וּאן טִיל:

✍ **סוֹזן אליס ונויס (Eliis & Noyes, 1990)** הוסיפו להגדרה והדגישו את המניע להתנדבות: "התנדבות פירושה לבחור לפעול מתוך הכרה בצורך קיים, ומתוך גישה של אחריות חברתית, מעבר לחובותיו הבסיסיות של אדם, זאת ללא ציפייה לתגמול כלכלי".

כתבו מה הדגש שהוסיפו סוֹזן אליס ונויס:

✍ **פרס וליס (1975)** הדגישו כי "ההתנדבות היא מתן שירות מאדם לאדם מרצון חופשי וללא תמורה כלשהי".

כתבו מה הוסיפו פרס וליס:

תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

✍ **גדרון (1997)** הוסיף להגדרה את נושא המוטבים: "התנדבות היא עבודה שאדם עושה, מבלי לקבל שכר, ועוזר לאנשים שאינם בני משפחה או חברים".

כתבו מה הוסיף גדרון:

✍ **פנר (Penner, 2004)** הסביר כי יש התנדבות מאורגנת ומתוכננת מראש, ויש התנדבות ספונטנית, שנובעת ממסירות והתחשבות מיוחדת בזולת - שנקראת התנדבות אלטרואיסטית.

כתבו מה הוסיף פנר:

כתבו הגדרה של התנדבות, במספר משפטים ברצף הגיוני, בעזרת מה שנאמר לעיל

תודה למורה יעל פרבר בת חפר

עמותה

כתבו מה אתם יודעים על עמותות:

✍ **עמותה** היא אגודה שלא לשם עשיית רווחים. מן המילה עמית חודשה המילה **עֲמֻתָּה**, כלומר חברה המורכבת מעמיתים, חברים.

כתבו מה הם שני המרכיבים העיקריים שבונים עמותה:

✍ **עמותה** היא סוג של ארגון, תאגיד המורכב מקבוצה של אנשים שפועלים יחד למען מטרה מסוימת (לרוב מטרה ציבורית), ונרשמו בפנקס העמותות על ידי רשם העמותות שבמשרד הפנים שמפקח על פעילותן.

כתבו מי מפקח בישראל על עמותות?

✍ **עמותה – ארגון תחת פיקוח** תמר דרסלר מעלה נושא שמפריע להרבה אנשים ששואלים את עצמם מה קורה לכספי התרומה שהם מעבירים במסרון מהיר לעמותה בלתי מוכרת? יש לא פחות מ-30 אלף (!) עמותות רשומות כיום בישראל. העמימות סביבן, השמועות והמקרים של עמותות קש הצצים לעתים בתקשורת, מרתיעים חלק מהאוכלוסייה בישראל מלתרום

מדוע עמותה צריכה שיהיה עליה פיקוח, לפי המאמר של תמר דרסלר?

תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

✍ **עמותה ומגזר שלישי** - העמותות נכללות "במגזר השלישי" להבדיל מהעסקי והציבורי.

כתבו מהו המגזר השלישי בו נכללות העמותות

✍ **מידע על עמותות** - [אתר גיידסטאר](#) הוא האתר המרכזי לחיפוש מידע אודות עמותות

וארגונים ללא כוונת רווח בישראל ומופעל על ידי רשות התאגידים במשרד המשפטים. עו"ד קידר מסביר כי המטרה בהקמת אתר המידע גיידסטאר היא "לאפשר שקיפות מלאה של העמותות השונות והמטרות שלהן, כך ניתן יהיה להסיר חלק ניכר מחששות הציבור לגבי הארגונים ולגבי היעוד של התרומות ולנפץ את הדימוי המוטעה."

למה הוקם האתר גיידסטאר לפי דברי עו"ד קידר?

✍ **ד"ר דבי חסקי-לוונטל וד"ר פולה**, מסבירים שפילנתרופיה ביוונית פירושה "אהבת האדם", אבל ההגדרה המודרנית של המילה מתמקדת במעשה ולא ברגש.

היום הפילנתרופיה מוגדרת כ"נתינה וולונטרית למטרות ציבוריות" כוללת תרומה של כסף ומיומנויות או התנדבות למטרות חברתיות ואחרות, המכוונות לקידום רווחת האנושות, להקלת הסבל או לשיפור איכות החיים בעזרת מעשים אישיים של נדיבות, חמלה ותמיכה כספית פילנתרופיה היא מעשה שעושים יחידים או עמותות כדי לקדם יעדים במגוון תחומים – רווחה, חינוך, תרבות ובריאות.

מה יכול להיות הקשר בין עמותה לפילנתרופיה?

ביהדות, כמו בנצרות ובאסלאם, האחריות כלפי העניים והתרומה לנזקים הן ציווי דתי.

לאורך ההיסטוריה קיימה החברה היהודית מוסדות צדקה, גמילות חסדים וערבות הדדית. הצדקה הייתה הן מעשה אינדיבידואלי וולונטרי והן מאמץ קולקטיבי דתי מוכתב ומחייב, שונה מן ההגדרה הוולונטרית של המושג המודרני.

מה ההבדל בין צדקה ותרומה לעניים לבין עמותה?

עמותה לפי אתר אטלס היא מוסד ללא מטרת רווח, פועלת ומתנהלת לפי חוקי המדינה, כולל הנהלה וועדת ביקורת. על העמותה להגדיר את מטרותיה החשובות בעיקר בתחום חברתי. מותר לעמותה להרוויח כסף, כסף שיופנה אך ורק למען מטרות העמותה, ולא למי שהקים אותה.

מה תפקיד ועדת הביקורת של העמותה?

"רגע של עברית – מילים עם שורש משותף אך משמעויות שונות"

המילים עמית, עמיתה, עמותה, עם - מבטאות קשרים חברתיים חיוביים כמו שותפות, קהילה, עזרה הדדית.

לעומתן, המילים עימות, לעומת, התעמת - מבטאות מתח, קונפליקט, חילוקי דעות.

1. מהו הקשר הלשוני בין המילים "עמית" ו"עימות"?

א. אין קשר

ב. שתיהן משורש ע.מ.ת ומשקפות היבטים שונים של קשר אנושי

ג. שתיהן שמות של עמותות

ד. מקורן בשפה לועזית

2. תארי/ כיצד שיתוף פעולה בין עמיתים או בין עמותות יכול לחזק את החברה האזרחית בישראל.

תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

ההחלטה להקים עמותה נובעת ממגוון סיבות :

1. יש תחומים שבהם המדינה לא נותנת מענה מספק ולכן עמותות ממלאות את החסר לדוגמא : בתי תמחוי, סיוע משפטי חינמי, טיפול רגשי לנפגעים

2. תמיכה בקהילה, בקבוצות מוחלשות ותשוקה לתקן עוול או חוסר צדק

מקימים עמותות מתוך רצון לתת מענה לצרכים של אוכלוסיות מוחלשות או קהילות שלא מקבלות את התמיכה הנדרשת מהממסד.

לדוגמא : עמותות שעוסקות בהענקת סיוע לאנשים עם מוגבלויות, ילדים רעבים, ניצולי שואה, קשישים, או עולים חדשים.

3. קידום מטרות חברתיות או ציבוריות

הרבה פעמים מקימים עמותה כדי לקדם רעיונות או מטרות חברתיות, כמו חינוך לשוויון, זכויות אדם, הגנה על הסביבה, או פעילויות תרבותיות.

לדוגמא : עמותות המקדמות זכויות נשים, שמירה על זכויות בעלי חיים, או עמותות העוסקות בשינוי חברתי.

4. הגברת מודעות לנושא חשוב ולערכים

קיימות עמותות רבות שמטרתן להעלות מודעות לנושא מסוים, כמו בריאות, סביבה, או זכויות אדם. המטרה היא ליצור שינוי תודעתי בחברה ולחנך את הציבור לחשיבות הנושא.

הרבה עמותות קמות מתוך ערכים של חסד, ערבות הדדית, ציונות, דת או תפיסות מוסריות. למשל : עמותות שמטפלות בעולים, מקדמות חינוך, מסייעות לנכים.

לדוגמא : אם מישהו איבד בן משפחה בתאונת דרכים ורוצה לקדם מודעות לבטיחות בדרכים – הוא יכול להקים עמותה שמרצה בבתי ספר, מפיצה מידע, ואפילו משפיעה על חקיקה.

5. שיתוף פעולה עם גופים אחרים

הקמת עמותה יכולה להיות גם דרך ליצור שיתוף פעולה בין ארגונים שונים כדי לממש מטרות משותפות.

לדוגמא : עמותה יכולה להקים פרויקטים בשיתוף פעולה עם רשות מקומית, חברות פרטיות או מוסדות ציבוריים.

6. יצירת מקור תמיכה למטרה ייחודית

עמותות רבות נוצרות כדי לתת תמיכה למטרה או לנושא שהוא ייחודי

לדוגמא : עמותות המקדמות מחקרים רפואיים בתחום מסוים, או עמותות שהוקמו כדי לעזור לממן טיפול או תרופות לאנשים עם בעיות בריאותיות מיוחדות.

דוגמא נוספת : לפעמים אדם מקים עמותה בעקבות חוויה אישית או משפחתית שהוא עבר - מחלה, אובדן, או קושי והוא רוצה לעזור לאחרים במצב דומה.

7. הגשמת אידיאולוגיה או תחום עניין אישי

לפעמים מקימים עמותה מתוך תחושת שליחות אישית או אידיאולוגית.

למשל, אנשים שרוצים לקדם רעיונות דתיים, פוליטיים או תרבותיים, יכולים להקים עמותה במטרה להשפיע על החברה או להעלות את המודעות לנושא מסוים.

8. זיהוי צורך במימון עצמאי

חלק מהאנשים מקימים עמותות כדי לקבל מימון ממקורות פרטיים, ציבוריים או ממשלתיים לצורך מימוש פרויקטים שהם מאמינים בהם, או לקדם מטרות ייחודיות שלא יכולות להתממש במסגרת רגילה.

לסיכום:

עמותות משתייכות למגזר השלישי כלומר אינם שייכים לממשלה (המגזר הציבורי) ואינם עסקים פרטיים (המגזר העסקי). זהו מוסד ללא כוונת רווח - הם לא מחלקים רווחים לבעלים או שותפים, אלא משקיעים את כל ההכנסות בקידום המטרה הציבורית שלשמה הוקמו.

הקמת עמותה היא דרך להקים גוף שמטרתו לשרת ציבור או לקדם מטרה ציבורית מסוימת. מאחורי כל עמותה עומדת תשוקה ותחושת שליחות לנושא מסוים, עם רצון ליצור שינוי, לתמוך בקהילה או לספק פתרון לבעיה או צורך חברתי, תרבותי או ציבורי.

שאלות:

1. מהי אחת הסיבות המרכזיות להקמת עמותה?
 - א. להשיג רווחים אישיים
 - ב. להחליף את הממשלה
 - ג. לקדם מטרה חברתית, ציבורית או ערכית
 - ד. להפוך לחברה עסקית
2. מה מייחד עמותה מגוף עסקי?
 - א. היא רשאית למכור מוצרים
 - ב. היא פועלת רק לפי הנחיות הכנסת
 - ג. היא לא מחלקת רווחים אלא משקיעה אותם במטרה ציבורית
 - ד. היא כפופה לצבא
3. מתי עמותה מוקמת לעיתים קרובות?
 - א. כשאין חוקים במדינה
 - ב. כשאדם רוצה להשפיע על תחום שקרוב לליבו
 - ג. כשיש עודף עובדים בשוק
 - ד. כשיש תקציב עודף בממשלה
4. מהו יתרון של עמותה לעומת פעילות פרטית בודדת?
 - א. היא מחויבת לתשלום מס גבוה
 - ב. היא מאפשרת פעולה מסודרת, עם תמיכה ציבורית ומשאבים
 - ג. היא תמיד מייצגת את הכנסת
 - ד. היא עוסקת רק בענייני ביטחון
5. מדוע חשוב שלעמותות תהיה שקיפות ודיווח לציבור?
 - א. כדי שתוכלנה להפוך לחברות ציבוריות
 - ב. כדי שהציבור יידע מה נעשה עם הכספים
 - ג. כדי לחייב אותן בגיוס לצה"ל
 - ד. כי כך הן מתחרות בעסקים
6. מהו התפקיד המרכזי של המגזר השלישי בחברה דמוקרטית?
 - א. לקדם מטרות רווח עבור בעלי הון
 - ב. להחליף את המגזר הציבורי באופן מלא
 - ג. לבטא יוזמה אזרחית, להגן על זכויות ולסייע בתחומים שבהם המדינה לא תמיד מספיקה
 - ד. לספק שירותים צבאיים וביטחוניים בלבד

למה להתנדב?

סמן ✓ ליד הסיבות שאתה מתחבר אליהן :

- ☐ לעזור לאחרים
- ☐ להרגיש משמעות
- ☐ לצבור ניסיון
- ☐ להכיר חברים
- ☐ לשפר את הערך העצמי שלי
- ☐ למלא חובת התנדבות
- ☐ ללמוד על עצמי
- ☐ סולידריות חברתית
- ☐ לשפר את קורות החיים
- ☐ תחושת סיפוק אישי
- ☐ לעשות טוב
- ☐ בניית כישורים
- ☐ להרגיש חלק מקבוצה או קהילה
- ☐ תחושת אחריות
- ☐ יכולת לשנות או לשפר
- ☐ לקבל הכרת תודה
- ☐ ערבות הדדית
- ☐ אכפתיות
- ☐ לשמח את עצמי וגם אנשים אחרים

”אם הייתה לי עמותה - מה הייתי משנה?”

1. מה היית רוצה לתקן או לשפר בעולם?
(לדוגמא: רעב, אלימות, בדידות, זיהום, פערים בחינוך.....)
2. איזו בעיה העמותה באה לפתור?
3. מי האנשים שהעמותה תעזור להם?
(לדוגמא: נוער, קשישים, בעלי חיים, משפחות במצוקה....)
4. מה יהיו הפעילויות המרכזיות של העמותה?
(לדוגמא: הרצאות, חונכות, חלוקת אוכל, חוגים, אירועים...)
5. תן שם לעמותה שלך.
6. חבר סיסמה / סלוגן שמביע את הערכים והרוח של העמותה.

מהי "אזרחות"? מהו "אזרח"?

"אזרחות" פרושה – המעמד המוקנה לאדם מטעם המדינה והיוצר בין האדם לבין המדינה יחס של זיקה הדדית ומערכת של זכויות וחובות משפטיות.

בספר תהילים פרק לז' פסוק לה', משמשת המילה "אזרח" כתואר לצמח ששורשיו נאחזים היטב בקרקע שבה ניטע: "ראיתי רשע עריץ מתעה כאזרח רענו". כלומר "אזרח" הוא מי שמושרש במקום שבו הוא יושב ובקרב החברה שהוא שייך לה.

(ישראל מדינה יהודית ודמוקרטית / ד"ר דוד שחר)

כלומר: אזרחות היא: מעמד / חברות במדינה הכוללת מערכת מוגדרת של זכויות וחובות

האזרחות כוללת:

- חובות ואחריות של המדינה כלפי האדם האזרח.
- זכויות וחובות של האזרח כלפי המדינה.

תרגול:

אלו חובות אזרחי מדינת ישראל מחויבים כלפי המדינה ואלו זכויות מגיעות לנו כבני אדם וכאזרחי המדינה?

מיון בטבלה את הזכויות והחובות שלפניך.

- ❖ לציית לחוקים
- ❖ חופש פעולה (לחשוב, להאמין, לדבר, לנוע ולעסוק בעל עיסוק)
- ❖ אספקת שירותים בסיסיים (חינוך, בריאות, רווחה)
- ❖ הגנה על הביטחון האישי והשלום
- ❖ לגלות נאמנות למדינה
- ❖ להביע דעה והשתתף בדיונים ציבוריים
- ❖ להתנדב למען הקהילה
- ❖ לדרוש שינוי כשיש עוול או אי צדק
- ❖ להחזיק ברכוש או כל דבר שיש לו ערך כלכלי
- ❖ לחיות בלי פחד ואלימות
- ❖ תשלום מיסים
- ❖ לא להיות נתון ליחס משפיל ופוגעני
- ❖ שירות צבאי/ שירות לאומי-אזרחי
- ❖ אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו
- ❖ הצבעה בבחירות
- ❖ ביקורת על השלטון באמצעות הפגנות ומחאות
- ❖ להימנע מפגיעה בזכויות של אדם אחר
- ❖ לא להפלות אדם רק בגלל שהוא שונה מאחרים (סממן חיצוני/מגבלה/זהות)

<u>זכויות אדם</u>	<u>חובות המדינה כלפי תושביה</u>

דיון:

- האם ישנם חובות ואחריות של המדינה כלפי האדם והאזרח שהן למעשה זכויות אדם או להיפך?
- האם היו היגדים שלדעתך הם לא זכות ולא חובה?

זכויות האדם

- ☒ תפישה מוסרית-פוליטית המתארת זכויות יסוד המוקנות לכל אדם באשר הוא אדם/ באשר הוא נברא בצלם אלוהים: כל בני האדם חופשיים ושווים זה לזה בזכויותיהם.
- ☒ תיאור הזכויות כטבעיות משמעותו שהן אינן מוענקות ע"י השלטון ואינן תלויות בו - במשטר דמוקרטי אחריות וחובת השלטון לשמור על זכויות אלה.

זכויות טבעיות זכויות להן זכאי כל אדם					
לחיים	לחירות	לקניין	לשוויון	לכבוד	הזכות להליך משפטי הוגן
זכויות נגזרות					
↓ חיים בביטחון (ללא פחד) שלמות הגוף מניעת כאב	↓ חופש מחשבה ודעה חופש מצפון חופש ביטוי חופש מידע חופש עיתונות חופש התאגדות ואסיפה חופש הפגנה חופש שביתה חופש דת חופש מדת חופש תנועה חופש עיסוק	↓ קניין רוחני קניין חומרי	↓ שיוויון פוליטי שיוויון בפני החוק שיוויון הזדמנויות	↓ מניעת השפלה שם טוב צנעת הפרט (פרטיות)	↓ איסור ענישה ללא משפט הגבלת משך המעצר לפני המשפט הנאשם נחשב זכאי כל עוד לא הוכחה אשמתו בבית משפט הזכות לעתור לבית משפט זכות הנאשם לדעת על מהות האשמה זכות הנאשם להיות מיוצג ע"י עורך דין הזכות להישפט ע"י שופטים בלתי תלויים עקרון פומביות המשפט

ההבדל בין זכויות אדם לזכויות אזרח

זכויות אדם –

ניתנות לכל אדם מעצם היותו אדם (ללא הבדל דת גזע ומין). לא ניתנות להפקעה (לא ניתן לשלול אותן).

זכויות אזרח –

זכויות אלה ניתנות מטעם המדינה **לאזרחיה**. זכויות אלה משתנות ממדינה למדינה ומעת לעת.

- ✓ במדינה דמוקרטית, חובתה המרכזית של המדינה היא לשמור על ביטחונם ושלומם של תושביה.
- ✓ זו זכות יסוד – לכל אדם מגיע לחיות בלי פחד, בלי אלימות, תוך שמירה על גופו ונפשו.
- ✓ המדינה מחזיקה באמצעים כמו צבא, משטרה, חוק ובתי משפט, והם נועדו להבטיח שהחיים שלנו יהיו בטוחים.
- ✓ לפי "חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו", המדינה מחויבת לשמור על חיינו, גופו וכבודו של כל אדם.
- ✓ כאשר מדינה לא מגנה על תושביה – חיי היום-יום נפגעים: אי אפשר ללמוד, לעבוד או להרגיש שייכות.

שאלות להבנה וחשיבה:

1. מהי הזכות לחיים ולביטחון? נסח/י במילים שלך:

2. מהו התפקיד של המדינה בכל הקשור לזכות זו?

3. מה יכול לקרות אם המדינה לא תמלא את חובתה להגן על תושביה?

4. אילו גופים במדינה אחראים לשמירה על ביטחון התושבים? (ציין לפחות שניים):

משימה:

סרוק את ה qr שלפניך וצפה בסרטון

ציין את שמות 2 הזכויות בהן הסרטון עוסק

1. _____

2. _____

לכל אדם הזכות להחזיק ברכוש/ בדבר שיש לו ערך כלכלי ולעשות בו כרצונו ללא התערבותם של
אחרים = הזכות ל _____

ישנם 2 סוגים של קניין (= רכוש)

1. _____

2. _____

כתוב מספר דוגמאות לקניין חומרי: _____

כתוב מספר דוגמאות לקניין רוחני: _____

הקף בעיגול את התשובה הנכונה

1. לדורון יש בית ומכונית

קניין חומרי

קניין רוחני

2. שי נתן לאשתו חגית תכשיטים : שרשרת ועגילים לכבוד יום הולדתה

קניין חומרי

קניין רוחני

3. זכויות יוצרים

קניין חומרי

קניין רוחני

4. פטנט ניתן על המצאות שעניין מוצרים או תהליכי ייצור המשמשים בתעשייה

קניין חומרי

קניין רוחני

5. סימון מסחרי הוא סמל מילולי או גרפי שמזהה מוצר או שירות כמו : שם החברה, שם המוצר

קניין חומרי

קניין רוחני

6. לשמעון יש אוסף של ציורי קיר של אומנים שונים

קניין חומרי

קניין רוחני

1. פורום מיכל סלה – מניעת אלימות במשפחה

פורום מיכל סלה הוקם לאחר רצח מיכל סלה בשנת 2019, ופועל להצלת חיים ולמניעת אלימות כלפי נשים באמצעות פתרונות טכנולוגיים, תוכניות הגנה חדשניות, הסברה וקידום מדיניות. בשנת 2024, העמותה השיקה את "נוהל אסת"ר" – כלי לזיהוי מוקדם של תמרורי אזהרה בזוגיות, בשיתוף לשכת עורכי הדין. בנוסף, העמותה מפעילה את תוכנית "סיירת מיכל", המספקת לנשים מאוימות מיגון ביתי, לחצני מצוקה, חיבור לחברת אבטחה ושיעורי הגנה עצמית, במטרה להפוך את ביתן למבצר בטוח.

2. קרן משפחת שעשוע – סיוע לנפגעי מתקפת 7 באוקטובר 2023

בעקבות מתקפת הטרור הקשה ב-7 באוקטובר 2023, קרן משפחת שעשוע פעלה במתכונת חירום לסיוע לאוכלוסיות שנפגעו. הקרן העניקה תמיכות מיידיות לעסקים קטנים, פיתחה תוכניות שיקום לגיל הרך ותמכה בארגונים הפועלים בחירום, במטרה לחזק את החוסן האזרחי ולהבטיח את ביטחונם של הנפגעים.

א. אילו זכויות מנסות העמותות להבטיח באמצעות פעילותן

ב. כיצד פועלת כל עמותה למען קידום הזכויות האלו

פורום מיכל סלה

קרן משפחת שעשוע

ד. אילו רגשות עולים בכם כשאתם שומעים על פעילות של עמותות למען אחרים

ה. מדוע חשוב לדעתך שקיימות עמותות כאלה במדינה דמוקרטית

ו. האם העמותות ממלאות תפקיד שהמדינה לא מצליחה למלא? הסבירו

לכל אדם הזכות לבחור להחליט ולפעול על פי רצונו החופשי = הזכות ל_____

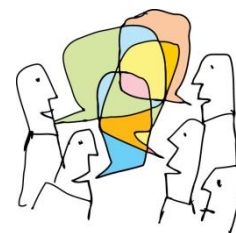
מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות:

חופש הביטוי
חופש המחשבה והמצפון
חופש העיסוק
חופש התנועה
חופש הדת

אברי גופנו יכולים להזכיר לנו את שם החירות – ציין ליד כל חץ באיזה חירות מדובר

מחסר מילים:

חופש הדת

חופש העיסוק

חופש המחשבה

חופש הביטוי

חופש התנועה

מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות .

א. קרא את ההגדרה וציין את שם הזכות (חירות)

1. לכל אדם זכות לבטא ולהפיץ את דעותיו ועמדותיו בכל דרך (לבוש, תקשורת, אמנות, בדיבור, בכתב) בפומבי/ בגלוי

2. לכל אדם הזכות להחזיק בכל אמונה, להשתייך לכל קבוצה דתית, לקיים כל טקס, מנהג, או פולחן

3. לכל אדם הזכות לא לסבול מכפיה או הטפה דתית, לא לקיים טקס או פולחן דתי בניגוד לרצונו

4. לכל אדם זכות לעבוד בכל מקצוע או משלח יד

5. לכל אדם זכות לנוע כרצונו ולהימצא בכל מקום.

6. לכל אדם זכות להחזיק בכל דעה בכל נושא ולפעול בהתאם למצפונו

ב. התאם לכל מקרה את הזכות (החירות) המתאימה לו.

1. בנובמבר 2023 קבוצת פעילים ביקשה לקיים הפגנה במרכז תל אביב בקריאה לשחרור החטופים וקידום שלום

2. אניטה הולכת בכל יום למקדש ההינדי בעיר הולדתה

3. חגית נוסעת ברכבת בכל יום על מנת להגיע למגדלי עזריאלי

4. החייל ביקש להשתחרר מביצוע פקודה שקיבל בטענה שאינו יכול מצפונית להשלים עם ביצוע הפקודה.

5. שי סיים את לימודי המשפטים וכעת היא עובד בבית המשפט

6. דורית צמחונית ונטיית ליבה לא מאפשרת לה לאכול בשר של בעלי חיים.

חופש ביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש עיסוק, חופש הדת, חופש מדת

הזכות להליך משפטי הוגן

כשאדם חשוד בביצוע עבירה או כשהוא עומד לדין, הוא נמצא במצב רגיש – וקל מאוד לפגוע בזכויותיו הבסיסיות. החוק קובע כי כל זכויות האדם מגיעות גם לאדם העומד לדין, ומותר לפגוע בזכויותיו רק במידה שצרכי המשפט מחייבים זאת, ולא יותר. למשל: מותר לעצור אדם חשוד ברצח ולהכניס אותו לכלא (כלומר: לשלול ממנו את הזכות לחירות) עד שבית המשפט יקבע אם הוא אשם או **זכאי**, אבל אסור לקחת ממנו כסף או רכוש (מפני שהדבר איננו קשור לעבירה שהוא אולי ביצע). החוק קובע כללים רבים כדי להגן על זכויותיו של אדם בזמן שהוא עומד לדין. הנה כמה מהכללים האלה:

1. **כל אדם זכאי למשפט הוגן** : השופט במשפט צריך להיות אובייקטיבי. אסור שיהיה קשור למקרה או קשור בקשר אישי לאחד הצדדים.
2. **כל אדם זכאי לקבל ייצוג משפטי מעורך דין** : כדי שכל אדם יוכל להגן על עצמו מפני האשמה שמאשימים אותו, הוא **רשאי** לקבל עורך דין מהמדינה. עורך הדין הזה ייצג אותו ויעזור לו ללא תשלום.
3. **כל אדם זכאי למשפט פומבי** : המשפטים בישראל פתוחים, ולכל אדם מותר להיכנס לבית המשפט, לראות ולשמוע את המשפט. דבר זה עוזר לביטחון שלנו שהשופטים פועלים בצורה ישרה והגונה.
4. **כל אדם זכאי לערער על תוצאות משפטו**: אדם שחושב שפסק הדין במשפטו היה לא צודק – **רשאי** לבקש מבית המשפט לקיים משפט נוסף. המשפט הנוסף יתקיים בערכאה משפטית גבוהה יותר.

הקפדה על הכללים האלה עוזרת לבית המשפט לקיים משפט הוגן ועוזרת לאזרחים שלא יפגעו בזכויותיהם **פגיעה מיותרת**.

מתח קו בין המילה לפירושה

שופט אובייקטיבי	עורך דין מתאם המדינה
משפט פומבי	לבקש לקיים משפט נוסף בערכאה גבוהה יותר
ערעור על תוצאות המשפט	דלתיים פתוחות
סנגוריה ציבורית	לא נוטה לצד אחד במחלוקת, חסר אינטרס אישי

ערעור, חף מפשע, אובייקטיבים, משפט, עורך דין, לחוק, ופומבי, מואשם, ראיות

הזכות להליך משפטי הוגן

- כל אדם זכאי למשפט הוגן כאשר הוא עומד ל_____.
- **נקודת המוצא:** כל אדם נחשב _____ עד שלא יוכח שהוא אשם.
- **הליך בירור האשמה:** כל אדם זכאי למשפט הוגן _____ זכות זו נשמרת למשל על ידי כך ש:
 1. ייצוג ע"י _____;
 2. שהשופטים שידונו אותו יהיו _____;
 3. שהעונש שהוא יקבל יהיה בהתאם _____;
 4. יש לנאשם זכות לדעת במה _____ ולראות את - _____;
 5. אם הוא הורשע, יש לו זכות _____ גבוהה יותר;

הזכות לשוויון

זכותו של כל אדם, ללא הבדל דת גזע ומין, לקבל מהשלטונות יחס זהה, שווה לזולתו. אין להפלות אדם בשל זהותו, שיוך סממן חיצוני או מגבלה כלשהי (דת, גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור, מוצא, מראה חיצוני, מובלות מסוימת) הזכות לשוויון נובעת מההכרה בערך השוויון, לפיו כל בני האדם נולדו שווים בערכם ובזכויותיהם מרגע לידתם.

הזכות לכבוד

הזכות שלא להיות חשוף ליחס משפיל/ מזלזל/מבזה /לועג /פוגעני לזכות לכבוד שתי נגזרות:

- ❖ **הזכות לפרטיות** - הזכות לחיות ללא חשיפה או חדירה לחייו לגופו, לחפציו ללא רשות.
- ❖ **הזכות לשם טוב** - הזכות שלא יפרסמו אודותיו מידע שיקרי שלילי.

לפניכם מספר מקרים שיש בהם פגיעה

- בזכות לכבוד
- בזכות לכבוד – הזכות לפרטיות
- בזכות לכבוד – הזכות לשם טוב.
- בזכות לשוויון

ציינו איזו זכות נפגעת בכל מקרה.

1. עובדים רבים במפעל טוענים שהמנהל מבקר אותם בפומבי, בדרך לא ראויה ומשפילה.

2. מספר מקומות בילו במרכז הארץ לא הכניסו צעירים למקום בשל צבע עורם.

3. ראש העיר טוען שכל פרסום בדבר מעילה בכספי ציבור אינו נכון ופוגע בו.

4. מנהל בית החולים מעוניין לתבוע את העיתון שפרסם מידע רפואי חסוי של חולה ידוען, שטופל בבית החולים.

5. מנתונים שהתפרסמו עולה כי רק זמרת אחת מופיעה ברשימת עשרת האמנים המופיעים ברדיו.

לפניכם רשימת עמותות הפועלות בישראל לקידום זכויות האדם.

קראו את תיאור הפעילות של כל עמותה, וכתבו בטבלה איזה זכות העמותה פועלת לקידומו

שם העמותה	תיאור הפעילות	הזכות שהעמותה מקדמת
קו לעובד	מסייעת לעובדים מוחלשים, כולל עובדים זרים למצות את זכויותיהם, ופועלת לקידום זכויות עובדים בקרב הרשויות והציבור הרחב, סיוע משפטי בכפוף לתקנות לשכת עורכי הדין	
בזכות	המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות פועלת לקידום זכויות לאנשים עם מוגבלויות, כולל שילובם בחברה בתחומי החינוך, התעסוקה והדירה. מתוך הכרה בכך כי להם אותן זכויות לכלל אדם אחר	
איתך - מעכי: משפטיניות למען צדק חברתי	קידום זכויות נשים, במיוחד נשים ממעמדות מוחלשים, כולל נשים בדואיות ונשים במצבי סיכון, באמצעות סיוע משפטי, חינוך והסברה	
אנחנו על המפה	יצירת אהדה ציבורית למפעל ההתיישבות ביהודה ובשומרון ובגולן. הבאת מטיילים רבים ליהודה לשומרון והגולן	
בקהילה - שילוב אנשים עם אוטיזם בחברה	שילוב אנשים עם אוטיזם בחברה, בדירה, פנאי ותעסוקה ולאפשר לאנשים עם אוטיזם חיים עצמאיים ככל האפשר	
משפחה אחת	לסייע לנפגעי טרור ומשפחותיהם. סיוע כספי, נפשי, חברתי וכל סיוע אחר שיידרש להן בשל פגיעתם ממעשי הטרור	
למעני ולמענך	סיוע לנזקקים באמצעות חלוקת תמיכות כספיות, וחלוקת אוכל וביגוד ברחבי הארץ, חלוקת צדקה לנזקקים ולמשפחות ברוכות ילדים ברחבי הארץ	
נותנים בשמחה מכל הלב	עזרה לחולים, מוגבלים, נזקקים, עולים, קשישים, נפגעי פעולות האיבה ומשפחות שכולות	
קדושי מירון תשפ"א	הפצת יהדות וקירוב רחוקים, שיעורי תורה, עזרה וסיוע לנזקקים, חלוקת מזון	

זכויות האדם/ זכויות טבעיות (חש ה כ ח ק)

- ☒ תפישה מוסרית-פוליטית המתארת זכויות יסוד המוקנות לכל אדם באשר הוא אדם/ באשר הוא נברא בצלם אלהים.
- ☒ תיאור הזכויות כטבעיות משמעותו שהן אינן מרעננות ע"י השלטון ואינן תלויות בו. התפישה הדמוקרטית מקבלת כעקרון יסוד את **אחריות השלטון לשמירה על הזכויות**.

מקובל למנות בין הזכויות הטבעיות: **חיים וביטחון, שוויון, הליך משפטי הוגן, כבוד, חירות, קניין**

הזכות לחיים ולביטחון	☒ זכותו של כל אדם שאף אחד לא יפגע בחייו ובגופו . ☒ חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.
הזכות לשוויון	☒ זכותו של כל אדם באשר הוא אדם לקבל יחס שווה בפני החוק ללא הבדל דת גזע לאום מין שפה מוצא, מראה חיצוני, מוגבלות מסוימת והשקפת עולם. ☒ אין להפלות אדם בשל זהותו, שיוכו סממן חיצוני או מגבלה כלשהי.
הזכות להליך הוגן	☒ אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו/ אדם זכאי כל עוד לא הורשע בדין ☒ כל אדם זכאי למשפט הוגן ופומבי – (חובה לזכור 2 דוגמאות) - ייצוג ע"י עו"ד, שופטים בלתי תלויים, ענישה בהתאם לחוק בלבד, זכאי לדעת במה הוא נאשם ולראות את הראיות נגדו, זכאי לערער לערכאה גבוהה יותר וכדומה
הזכות לכבוד	☒ זכותו של כל אדם שלא להיות נתון ליחס משפיל/ מזלזל/ מבזה/ ליחס פוגעני
הזכות לשם טוב	☒ זכותו של כל אדם שאף אחד לא יפרסם אודותיו מידע שיקרי שלילי
הזכות לפרטיות	☒ זכותו של כל אדם שאף אחד לא יחשוף / יחדור לחייו, לגופו, לחפציו ללא הסכמתו
הזכות לחירות (חופש) ערך/ עקרון החירות	☒ לכל אדם זכות להחליט / לפעול / לבחור/ לעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי - (היבט חיובי) ☒ אין לשלול את חירותו של אדם על ידי מעצר או על ידי הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו - (היבט שלילי) ☒ מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות (חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש הדת, החופש מדת ועוד)
חופש הביטוי	☒ לכל אדם זכות לבטא את עמדותיו/ דעותיו/ מחשבותיו/ אמונותיו ☒ בכל דרך (לבוש, פולחן, תקשורת, אמנות, בדיבור, בכתב וכו') ובפומבי/ בגלוי
חופש המחשבה והמצפון	☒ לכל אדם זכות להחזיק בכל דעה/ מחשבה בכל נושא לפי בחירתו ☒ לכל אדם זכות לפעול בהתאם למצפנו / לפעול על פי נטיות ליבו והערכים בהם הוא מאמין
חופש התנועה	☒ לכל אדם זכות לנוע כרצונו/ להימצא בכל מקום ☒ (זכות הכניסה החופשית למדינה מוקנית לאזרחים בלבד)
חופש העיסוק	☒ לכל אדם זכות לעבוד בכל עבודה/ מקצוע/ משלה יד (כפוף להכשרה נדרשת/ רישוי) ☒ (חופש העיסוק מוענק בישראל לאזרחים ותושבים בלבד)
חופש הדת	☒ לכל אדם הזכות להחזיק בכל אמונה, להשתייך לכל קבוצה דתית, לקיים כל טקס, מנהג, או פולחן
חופש מדת	☒ לכל אדם הזכות שלא להחזיק באמונה, לא להשתייך לקבוצה דתית, לא לסבול מכפיה או הטפה דתית, לא לקיים טקס או פולחן דתי בניגוד לרצונו
זכות לקניין	☒ לכל אדם הזכות להחזיק ברכוש/ בדבר שיש לו ערך כלכלי ולעשות בו כרצונו ללא התערבותם של אחרים. ☒ אין לפגוע בקניינו של אדם ☒ יש קנין חומרי וקנין רוחני.

תרגול:

משימה 1:

לפניכם הגדרות העוסקות בנושא זכויות האדם. ציינו ליד כל אחת מההגדרות את המושג המתאים.

1. הזכות הבסיסית ביותר של האדם - הזכות שחיי וגופו לא יפגעו וחובת המדינה להגן עליו _____
2. זכותו של כל אדם לשמור על רכוש חומרי (קרקע, בית, כסף), ו/או רכוש רוחני (המצאות, סרטים, תוכנות מחשב, מאמרים), שהוא ו/או משפחתו הרוויחו. _____
3. זכותו של כל אדם לחיות את חייו ללא חשיפה, התערבות וחדירה לחייו. _____
4. זכותו של כל אדם שלא ישפלו ויבזו אותו. _____
5. אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו. _____
6. זכותו של כל אדם שאף אחד לא יפרסם עליו מידע שיקרי. _____
7. זכותו של אדם להחליט שהוא לא מקבל על עצמו את הטקסים הפולחניים של דת מסוימת. _____
8. כל אדם יכול לעבוד בכל מקצוע שהוא רוצה (כפוף להכשרה נדרשת ומבלי שהדבר יפגע באחרים). _____
9. זכותו של כל אדם לחשוב מחשבות באופן חופשי ולגבש לעצמו דעה על כל נושא בעולם. _____
10. זכותו של כל אדם שלא יופלה בעקבות המוצא / הלאום שלו _____

משימה 2:

זהה את הזכות על – פי המקרה.

1. זמר מפורסם נתבע על ידי מלחין יווני בטענה שהשתמש בלחן השייך לו ללא רשותו. מבטאת את הזכות ל_____
2. הכנת סרטון מחאה חברתי, מבטאת את הזכות ל_____
3. הציבור יכול להיות נוכח בדיון בבית המשפט ולהיחשף לפרטים המתנהלים בו. מבטאת את הזכות ל_____
4. רונן הגיש תלונה לרשות המקומית בשל פתחי ביוב שאינם סגורים על פי התקן ועלולים להביא לנפילת אדם לביוב, מבטא את הזכות _____
5. למרות היות אריה דרעי חבר כנסת, התנהל נגדו הליך משפטי בעקבות עבירות מס, מבטא את הזכות ל_____
6. במדינה באירופה אסרו השלטונות שחיטת בהמות ועופות על פי השחיטה היהודית. הזכות הנפגעת היא _____
7. ספיר לא מתקבלת לעבודה רק בגלל שהיא אישה. הזכות הנפגעת היא _____
8. דורון לא מאמין בשום אמונה דתית _____
9. בעקבות מידע ביטחוני הוחלט להטיל עוצר על יישוב למשך מספר שעות. הזכות שנפגעה היא _____

זכויות חברתיות

- ❖ זכויות הניתנות / מוענקות ע"י המדינה
- ❖ במטרה להבטיח קיום אנושי בכבוד / להבטיח רמת חיים בסיסית
- ❖ בדרך של הקצאת משאבים ושירותים
- ❖ היקפן ואופיין תלויים במדיניות חברתית כלכלית / במדיניות דמוקרטיות רבות - זכויות אלה מוענקות בצורה מוגבלת ומדודה.

דיוור - הזכות לקורת גג ולתנאי מגורים נאותים.

תעסוקה (זכויות עובדים ותנאי העסקה) - זכויות שהמדינה מחייבת את המעסיקים להעניק לעובדים על פי חוק.

הזכות של כל אדם לתנאי עבודה בסיסיים והוגנים, כוללת מרכיבים כגון: קביעת שכר מינימום, הגבלת מספר שעות עבודה, הבטחת שכר שווה עבור עבודה שווה, מתן ימי חופשה, הגנה מפני פיטורים שרירותיים.

חינוך (הזכות לקבל השכלה) - כדי לרכוש ידע ומיומנויות שיאפשרו לכל ילד לספק בעתיד את צרכיו ולהיות אזרח עצמאי.

בריאות (סיוע רפואי / הזכות לטיפול רפואי) - הזכות לחיות בגוף בריא ושלם ולקבל מהמדינה שירותי בריאות וטיפול רפואי בעת הצורך.

רמת חיים (תקינה סבירה ואנושית) - הזכות לחיות ברמת חיים סבירה שתאפשר לאדם קיום אנושי שיאפשר לו לנהוג כאדם חופשי המסוגל לחשוב ולקבל החלטות רציונאליות.

א. ציין את הזכות החברתית:

1. לחיות ברמת חיים אנושית, היא הזכות ל_____
2. זכויות עובדים וקביעת שכר מינימום, היא הזכות ל_____
3. לכל הילדים הזכות לקבל השכלה, היא הזכות ל_____
4. לכל אדם זכות לקורת גג, היא הזכות ל_____
5. מתן תנאי עבודה סבירים, היא הזכות ל_____
6. הזכות לטיפול רפואי לאזרחים אם חלו או נפגעו, היא הזכות ל_____
7. קבלת משכנתאות והלוואות בתנאים נוחים, היא הזכות ל_____

ב. לפניך מקרים שבהם אנשים התנדבו כדי לסייע במימוש זכויות חברתיות בישראל.

מקרים אלה מדגימים כיצד יוזמות אזרחיות והתנדבותיות תורמות להבטחת זכויות חברתיות: דיור, בריאות, חינוך, תעסוקה ורמת חיים נאותה.

ציינו מהי הזכות החברתית הבאה לידי ביטוי במקרים הבאים :

זכות חברתית	אירוע
	מתנדבים מחלקים סלי מזון לנזקקים, במיוחד בתקופות חגים, כדי להבטיח קיום בכבוד לאוכלוסיות מוחלשות.
	השאלת ציוד רפואי לנזקקים, כולל כסאות גלגלים ומכשירי שיקום, על ידי מתנדבים המסייעים בשינוע ובהדרכה.
	בני נוער מעבירים פעילויות לילדים במטרה לצמצם פערים חינוכיים וחברתיים.
	מתנדבים מסייעים לבני נוער למצות את זכויותיהם מול מעסיקים.
	קבוצות מתנדבים פועלות לשיפוץ דירות עבור משפחות נזקקות.
	מתנדבים מסייעים לעולים חדשים בלימוד השפה
	מתנדבים מעבירים סדנאות והכשרות מקצועיות לבני נוער, במטרה להקנות להם כלים להשתלבות בשוק העבודה.
	מתנדבים מבקרים קשישים בבתייהם, מסייעים להם בפעולות יומיומיות ומספקים חברה ותמיכה.
	בני נוער מלמדים תלמידים מתקשים בשכונה או ביישוב שלהם בהתנדבות.

התנדבות ועמותות בישראל לפני ואחרי הקמת המדינה:

ויצ"ו:

ויצו נוסד בשנת 1920 על ידי קבוצת נשים יהודיות בבריטניה. הרקע להקמתה היה הצלחת המאבק לזכויות בחירה לנשים בבריטניה. מטרתה של ויצו היה לאחד את הנשים לשיתוף פעולה למען הגשמת הרעיון הציוני. הכוונה הייתה שחברות הארגון יתרמו, ויכשירו את הנשים בארץ ישראל לתרום, בתחומים שונים כמו חינוך, כלכלת הבית, חקלאות, בריאות וסעד.

איזה זכויות דמוקרטיות מוזכרים בקטע על ויצ"ו:

מכבי האש

קבוצת הכבאים הראשונה בישראל הוקמה בזיכרון יעקב לפני 125 שנים. הסיבה העיקרית לארגון הקבוצה הייתה מספר דליקות ביקבי הברון שבזיכרון יעקב ובראשון לציון. הקבוצה שקמה מנתה 32 מתנדבים מצעירי המושבה. את ציוד הכיבוי הביאו מפריז, כולל משאבות מים, זרנוקים, סולמות, וכן מדים כולל כובעים כפי שהיה בצרפת.

בשנת 1925 אירע שיטפון גדול בתל אביב, שפגע באנשים ופגע ברכוש. לאחר השיטפון הקימו את גדוד הכבאים של תל אביב, שהגיעו אליו 73 מתנדבים.

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

מד"א

מד"א הוקם בשנת 1930 בתל אביב קבוצת חברים ורופאים ובראשם ד"ר לבונטין. הם החליטו להקים בתל אביב את "אגודה לעזרה מהירה - מגן דוד אדום". הארגון אירגן קורס לעזרה ראשונה למתנדבים ובאוגוסט 1930 החלה לאסוף תרומות לרכישת אמבולנס ראשון לתל אביב. עקב המצב הביטחוני בירושלים, התפתחה המודעות בארגון שירות לפצועים, אזרחים ולוחמים. וכך הקימו את מד"א גם בירושלים, ארבע שנים אחרי תל אביב.

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

ארגון אמיצים

הוא עמותה רשומה, שמטרתה לתמוך במשפחות צעירות שחוו פטירה של אחד מההורים בנסיבות אזרחיות (מחלות, תאונות, התאבדויות). בישראל יש 30,000 יתומים קטינים, שחוו אובדן כזה, וההתמודדות שלהם לא זוכה למספיק מעטפת תומכת מהמדינה. לארגון דרושים מתנדבים להעברת חוגים וסדנאות במועדון החברתי בפתח תקוה. ההתנדבות כוללת העברת חוג, סדנת העשרה או פעילות הפגתית לקבוצת גיל הומוגנית (נוער צעיר) במגוון תחומים כגון, יצירה ואומנות, גינון, ספורט, נגרות ועוד. ניתן להעביר פעילות חד פעמית או מתמשכת (אחת לשבוע למשך כחודשיים-שלושה). ההתנדבות מתקיימת אחת לשבוע בימי שני בין השעות 17:00-19:00. מתאים גם לקבוצות | גיל 18 ומעלה | התנדבות חד פעמית או לטווח ארוך.

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

המערך הערבי דרוזי

מדי שנה מתגייסים לשירות לאומי במסגרת האגודה כ-1,000 צעירים וצעירות בני מיעוטים (מוסלמים, נוצרים ודרוזים). הם קיבלו פטור משירות צבאי אך מעוניינים לצאת להתנדבות של שנה או שנתיים, גם כדי למלא מה שנראה להם חובה אזרחית, וגם כדי ליהנות מהמעמד של חיילים משוחררים שמעניקה להם המדינה לאחר סיום ההתנדבות. צעירים אלו משתלבים לרוב במסגרות חינוך, בריאות ורווחה בקרב החברה הערבית ישראלית.

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

המחלקה הבינלאומית

גולת הכותרת של המחלקה היא התוכנית "מתנדבים ללא גבולות", המתקיימת בשיתוף פעולה עם ארגוני מתנדבים בעולם. במסגרת התוכנית מגיעים לישראל מאות מתנדבים ממדינות שונות – יהודים ולא יהודים. הם שוהים בארץ שנה אחת במהלכה הם מתנדבים בבתי חולים, גני ילדים, בתים לדיוור מוגן, ועוד. במסגרת הפעילות הבינלאומית, מארגנת האגודה שליחת מתנדבים מישראל למדינות נחשלות באפריקה.

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

ידידים בדרכים

הארגון מספק עזרה ראשונה לא רפואית ללא כל עלות, בדרכים ובבתים בשלל תחומים, בהם: הנעת הרכב, סיוע בהחלפת גלגל, פתיחת רכב שננעל ועוד. הארגון, הפועל בהתנדבות מלאה, מספק עזרה לזולת 24 שעות ביממה, בכל ימות השבוע, למעט שבתות וחגים. ארגון ידידים פותח את דלתותיו בפני אזרחים המעוניינים להצטרף ולסייע בתחומים בהם הוא פעיל.

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

עירית תל-אביב-יפו

מודעה עירונית מס' 7

אל כל אזרחי העיר העברית הראשונה!

משרד החנוך והתרבות הכריז על

מפעל התנדבות להנחלת לשון עברית

בכדי לבער את הבורות הלשונית מהארץ.

לצערנו. בשנה ה'ז' ללקיט מדינת ישראל. מתהלכים עדיין אלפי אזרחים. עולים חדשים וגם ותיקים. נטולי לשון הארץ ומפולגי שפה. בורות זו חרפה בה לעם-הספר ולהתערות תושביה החדשים בתוכה.

המחלקה לחנוך ולתרבות של העיריה פיתחה (בסיועה של המחלקה להנחלת הלשון במשרד החנוך והתרבות) רשת ענפה של אולפנים ואולפניות בכל רחבי העיר לתועלת אלפי תלמידים מבוגרים. אולם ישנם עוד אלפים מבין תושבי עירנו המפוזרים בקצות הכרך שאינם מגיעים לכתות הסדירות ועלינו למצאם בביתם הם ולהניעם להשתלב בין הלומדים.

הנני קורא לתושבי עירנו. יודעי לשון עברית ואוהבי ישראל. להחליץ למבצע ההתנדבות לבעור הבורות הן ע"י בקורי בית לצרכי הסברה והרשמה והן לפעולות הוראה. בהתאם לצורך. מאות רבות של מתנדבים פועלים כבר כיום למען מטרה תרבותית-לאומית חשובה זו.

הפכו המאות לאלפים, לכבוד העושים ולתפארת העיר!

חיים לבנון
ראש העיריה

ל' בשבט תש"ט 8.2.59

על המתנדבים לפנות בסלפון או בכתב אל המחלקה לחנוך ולתרבות של עירית תל-אביב-יפו, אל מר פישמן, מרכז המבצע.

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

1960

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

איזה זכויות מוזכרות בקטע באופן מרומז?

❖ מהם 3 גופי התארגנות שהתחילו את ההתנדבות שלהם לפני קום המדינה :

❖ למדנו על זכויות שעל המדינה להעניק לאדם ולאזרח. מה אפשר להבין מכך שיש אנשים שהתנדבו להעניק זכויות עוד לפני שהמדינה קמה?

❖ רשמו את שם העמותה שהכי הרשימה אתכם

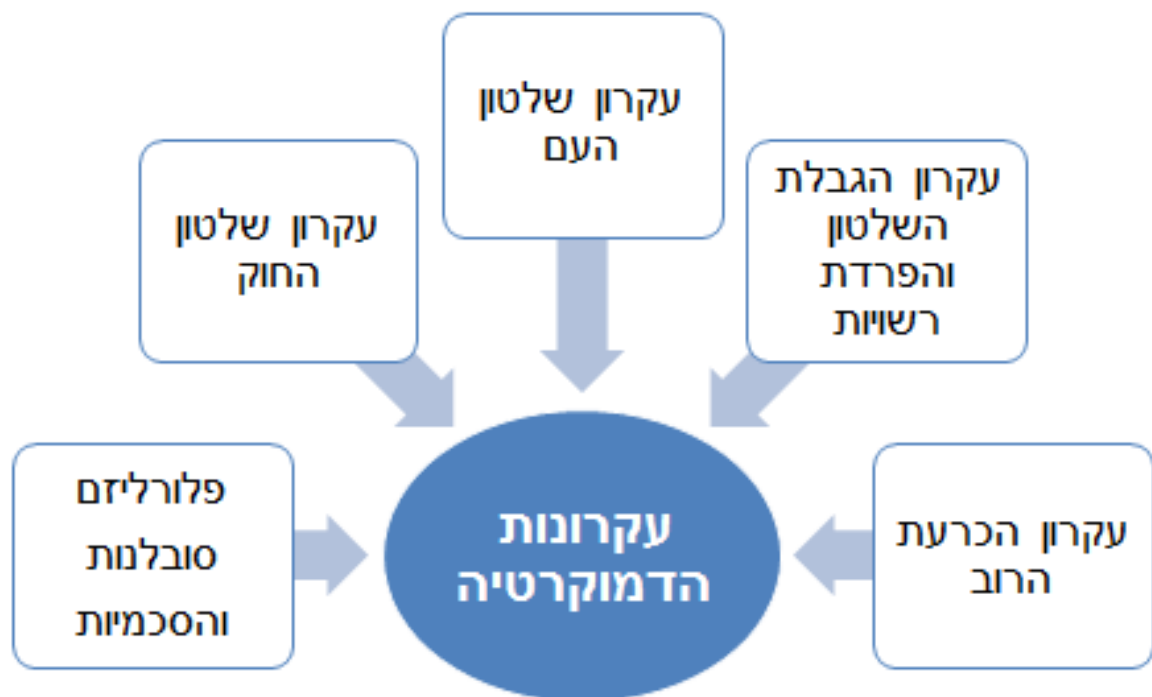
תודה למורה יעל פרבר, בת חפר

”מקובל לראות את ערש הדמוקרטיה באתונה העתיקה , שם התפתחה כבר במאה החמישית לפני הספירה תפיסה שלפיה העם מעניק לשלטון את סמכותו כלומר העם הוא הריבון.”

הרעיון הדמוקרטי המודרני התבסס בהדרגה במאה ה-19...הוא התבסס על ההשקפה הקלאסית של ריבונות העם , ביחד עם עקרונות ההומניזם (האדם במרכז) והליברליזם (חרות).”

להיות אזרחים בישראל במדינה יהודית ודמוקרטית 2016

עקרון שלטון העם:

סרוק את ה QR והשב על השאלות

https://www.youtube.com/watch?v=Vn-af86_nlA

1. מהו הפירוש המילולי של המילה : **דמוקרטיה** ?

2. מה ההבדל בקבלת ההחלטות בעבר לעומת העידן המודרני (בימינו)?

3. **כלל האזרחים הם הריבון**

בדוק באינטרנט מה משמעות המילה : **"ריבון"**

4. שלטון העם בימינו מתממש לרוב באמצעות : _____ לזמן קצוב המוגדר בחוק (בישראל בדרך כלל בכל 4 שנים)

שלטון העם:

עקרון שלטון העם הינו אחד העקרונות המרכזיים וההכרחיים לקיומה של מדינה דמוקרטית. **הרעיון העומד בבסיס עקרון זה הינו שהמדינה קמה על-ידי העם ולמען העם .**

מסיבה זו **האזרחים הם מקור הסמכות במדינה, הם הריבון (האדון).**

אזרחי המדינה מעניקים לשלטון את הסמכות לייצג אותם ולנהל עבורם את המדינה, מתוך מחויבות לעם שאותו הם מייצגים.

האזרחים לא רק בוחרים נציגים, אלא גם פועלים בעצמם.

עמותות הן דרך שבה האזרחים מממשים את הכוח להשפיע על סדר היום הציבורי, ויכולים לפעול לשינוי חברתי.

העמותות פועלות למען מטרות חברתיות, חינוכיות, סביבתיות ועוד, ומייצגות את רצון הציבור.

לדוגמא:

1. השפעה על מדיניות - עמותות פונות לכנסת, לבג"ץ, או לתקשורת כדי לקדם חוקים, לעצור אפליה או לחשוף עוולות.

2. ייצוג קבוצות מוחלשות - עמותות נותנות קול לאנשים שקולם פחות נשמע בממשלה.

3. מעורבות אזרחית - עמותות מאפשרות לתלמידים, מתנדבים ואזרחים לקחת חלק פעיל ולחזק את הדמוקרטיה.

עקרון הכרעת הרוב:

סרוק את ה qr והשלם על פי מחסן המילים

<https://www.youtube.com/watch?v=8bC2uis5bHA>

בכל חברה האנושית יש מחלוקות ואי הסכמות ועל מנת להגיע ל _____ מקיימים
_____ ומתוך כמה אפשרויות מתקבלת ההחלטה על פי _____.
כלומר: מתוך מספר _____ נבחרת זו שרוב המצביעים _____ בה.

הכרעה, אפשרויות, הצבעה, תומכים, הרוב

עקרון הכרעת הרוב

הוא עיקרון יסוד בדמוקרטיה - ההחלטות מתקבלות לפי רוב.

עם זאת, דמוקרטיה צריכה להגן גם על זכויות המיעוט.

עמותות רבות והתנדבות אזרחית פועלות דווקא כדי לשמור על זכויות קבוצות מיעוט או חלשות, גם כשדעת הרוב שונה.

לכן:

עמותות הן לעיתים ביטוי לאיזון לדעה השלטת, ומוודאות שגם כאשר יש הכרעת רוב - זכויות יסוד לא נפגעות.

זו דרך להבטיח שהכרעת הרוב לא תהפוך ל"עריצות הרוב" (= הרוב פוגע בזכויות אדם בצורה בלתי מידתית, ומקבל החלטות שימנעו מן המיעוט את האפשרות להפוך לרוב בהמשך).

עקרון שלטון החוק

- החוק הוא עליון וקובע כללי ההתנהגות אשר מחייבים הן את האזרחים והן את השלטון
- החוקים נחקקים על ידי הרשות המחוקקת (הכנסת) המבטאת את ריבונות העם
- החוקים צריכים להיות שוויוניים בתוכם ובאכיפתם
- החוק חייב להיות כללי, בהיר ופומבי.

קרא את ההיגדים הבאים והקף בעיגול את התשובה הנכונה

חוקים נועדו להשליט סדר בחברה	נכון / לא נכון
יש לציית לחוק גם אם לא מבינים אותו	נכון / לא נכון
חוקים הם המלצה בלבד, אני אעשה מה שאני רוצה	נכון / לא נכון
חוקים לא מחייבים את השופטים וחברי הכנסת במדינה	נכון / לא נכון
חובת הציות לחוק חלה רק על האזרחים	נכון / לא נכון
הכנסת מחוקקת את החוקים	נכון / לא נכון
חוק חייב להיות מפורסם ונגיש לכולם	נכון / לא נכון

קרא את השאלה הבאה והקף בעיגול את התשובה הנכונה

1. מה נכון לומר על שלטון החוק במדינה דמוקרטית?
 - א. החוק חייב להתייחס לכל בני האדם בצורה שווה.
 - ב. לא כולם חייבים לציית לחוק.
 - ג. מי שכותב את החוקים הוא גם מי ששופט בבית המשפט.
 - ד. נשיא המדינה הוא זה שכותב את החוקים.
1. הקף בעיגול מילים נרדפות ל "**חוקים**":

☒ כללים

☒ הנחיות

☒ הוראות

☒ נהלים

☒ גבולות

☒ נהלים

☒ זכויות

עמותות מחזקות את שלטון החוק

1. פיקוח על רשויות השלטון

עמותות רבות עוקבות אחר פעולות הממשלה, הכנסת, המשטרה וגופים ציבוריים נוספים, ומוודאות כי הם פועלים בהתאם לחוק. לדוגמה, האגודה לזכויות האזרח בישראל עוסקת בהגנה על זכויות האדם, כולל פיקוח על פעולות השלטון.

2. עתירות לבתי המשפט

כאשר עמותות מזהות פגיעה בזכויות או חריגה מסמכות, הן פונות לבג"ץ או לערכאות אחרות כדי לעצור את הפגיעה. כך, הן מבטיחות שהשלטון יפעל לפי החוק ולא יחרוג מסמכויותיו.

3. העלאת מודעות ציבורית

עמותות מקיימות קמפיינים, סדנאות, הרצאות ופעילויות חינוכיות כדי ללמד את הציבור על זכויותיו ועל חשיבות שלטון החוק. לדוגמה, עמותת "נוער למען זכויות האדם" פועלת לחינוך בני נוער לזכויותיהם.

4. סיוע משפטי לפרטים

עמותות רבות מעניקות סיוע משפטי לאנשים שנפגעו מהפרת החוק על ידי רשויות השלטון, וכך מסייעות לשמור על זכויות הפרט.

עקרון הפלורליזם

ריבוי והכרה בקיום וביטוי של מגוון דעות/קבוצות/השקפות/צרכים/רצונות שונים בחברה

עקרון הפלורליזם בא לידי ביטוי בתחומים רבים במדינה דמוקרטית
כתוב **דוגמאות** לכל אחד מהתחומים הבאים:

<u>תנועת נוער</u>	<u>עיתון</u>	<u>פוליטיקה/מפלגה בכנסת</u>	<u>חינוך/בית ספר</u>	<u>מוסיקה</u>
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

איזה מהמשפטים הבאים מבטא את עקרון הפלורליזם?

- ❖ חשוב לתת לנכים על כסאות גלגלים גישה למקומות ציבוריים.
- ❖ חשוב לטפח במדינת ישראל זרמים שונים ומגוונים של היהדות, למשל יהדות חילונית, מסורתית, רפורמית ואורתודוקסית.
- ❖ חשוב שכל האזרחים בישראל יסכימו שהדרך לקבוע מי יהיה בשלטון בישראל היא בחירות, ולא שום דרך אחרת.
- ❖ הקימו בית ספר לתלמידים נוצרים, מוסלמים ויהודים.

התנדבות כיישום של פלורליזם

כשאדם בוחר להתנדב הוא מביע מחויבות לערכים, צרכים או קבוצות שונות בחברה. הוא תורם למען אוכלוסיות מגוונות, גם כאלה ששונות ממנו מתוך כבוד לשונות ולהכרה בחשיבותה.

עמותות כביטוי לפלורליזם בחברה

עמותות קמות כדי לייצג אינטרסים מגוונים של קבוצות שונות באוכלוסייה (כמו עמותות למען נשים, דתיים, ערבים, עולים, להט"ב, ילדים, נכים ועוד).

קיומן של עמותות רבות ושונות הוא סימן לכך שהחברה מאפשרת ביטוי לריבוי דעות וזהויות - בדיוק מהות הפלורליזם.

סיכום:

- ✓ פלורליזם מאפשר קיום עמותות והתנדבות למען מטרות שונות.
- ✓ עמותות מייצגות את הגיוון והצרכים של קבוצות שונות.
- ✓ התנדבות היא דרך לחזק את הערך של שוויון, הכלה וכבוד לשונות

לפניך רשימת עמותות

מייין את הרשימה בטבלה על פי תחום הפעולה המרכזי שכל עמותה עוסקת בה

- **לתת** - ארגון הומניטרי המסייע לאוכלוסיות במצוקה באמצעות חלוקת מזון, ציוד וסיוע כלכלי.
- **אגודת צער בעלי חיים בישראל** - פועלת להצלת בעלי חיים, טיפול בהם ומציאת בתים מאמצים.
- **עזר מציון** - מספקת שירותים רפואיים, בנק מח עצם, וליווי לחולים ובני משפחותיהם.
- **אדם טבע ודין** - עמותה משפטית הפועלת להגנה על הסביבה ובריאות הציבור.
- **אנוש** - העמותה הישראלית לבריאות הנפש, מספקת תמיכה ושירותים לאנשים המתמודדים עם מגבלות נפשיות.
- **יד שרה** - מספקת ציוד רפואי ושירותים לקשישים, חולים ונזקקים.
- **עמותת לשם שינוי** - פועלת לשילוב נפגעי נפש בקהילה באמצעות תעסוקה, דיור ופעילויות חברתיות.
- **כנפיים של קרמבו** - תנועת נוער ארצית לילדים נפגעי שיתוק מוחין ונכויות אחרות.
- **תנו לחיות לחיות** - עוסקת בהצלת בעלי חיים, חינוך למניעת התעללות וקידום חקיקה למען בעלי חיים.

- **עמותת עלם** - מסייעת לנוער בסיכון באמצעות מרכזי נוער, תוכניות חינוך ותמיכה רגשית.
- **אקים ישראל** - עמותה למען אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ובני משפחותיהם.
- **רטורנו** - מרכז טיפולי שיקומי שפועל בעיקר בתחומי התמכרויות. מעניקה שירותים לבני נוער, צעירים ומבוגרים, במטרה לשקם, להעצים ולשלב אותם מחדש בחברה.
- **איחוד הצלה** - ארגון מתנדבים המעניק טיפול רפואי ראשוני במקרי חירום.
- **נגישות ישראל** - פועלת לקידום נגישות ושוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות.
- **סיכוי** - עמותה יהודית-ערבית הפועלת לקידום שוויון אזרחי בין יהודים לערבים בישראל.
- **בית השנטי** - מספק קורת גג ותמיכה לנוער במצבי סיכון וחסר בית.
- **המרכז לקידום מעמד האישה** - פועל לקידום זכויות נשים, במיוחד בקרב אוכלוסיות מיעוט.
- **מועדון אגרוף טריפל וי** - קידום ופיתוח ענף האגרוף התחרותי בירושלים, ארגון והשתתפויות בתחרויות אגרוף בארץ ובחו"ל, טיפוח ענפי ספורט מגע.
- **כפר הנוער "קדמה"** - בית ייחודי לבני נוער במטרה לעבור תהליך התפתחות, שינוי וצמיחה.
- **החברה להגנת הטבע** - עוסקת בשמירה על הטבע, חינוך סביבתי וקידום מדיניות סביבתית.
- **יערה - מקום לצמוח** - שיקום נפש האדם באמצעות רתימת כלים תרפויטיים המוצאים בטבע ובמערכות שפע אקולוגיות.
- **סח"י" - חלוקת מזון לנזקקים**, ע"י בני נוער.
- **העמותה לחינוך וספורט הישגי מכבי** - קידום וטיפוח ענף הכדורגל בפרט והספורט בכלל, בקרב ילדים, בני נוער ומבוגרים.

<u>שם העמותה</u>	<u>תחום הפעולה של בעמותה</u>
	עזרה לנזקקים
	עזרה לנפגעי נפש
	צער בעלי חיים
	סיוע לבני נוער
	בריאות ורפואה
	זכויות מיעוטים
	שמירה על איכות הסביבה
	תמיכה באנשים עם מוגבלויות
	ספורט

שאלות:

1. איזו עמותה הכי מעניינת אותך? מדוע?
2. באיזה תחום היית רוצה להתנדב בעצמך? מה מושך אותך בו?
3. איך לדעתך עמותות תורמות לחיזוק החברה הישראלית?

עקרון הסובלנות

סרוק את ה QR והשלם על פי מחסן המילים

<https://www.youtube.com/watch?v=V28ZRqpYZ2Y>

סובלנות - המקור במילה _____.

כלומר **לסבול את השונות של הזולת** גם אם היא מעוררות התנגדות, כעס ואי-נוחות

סובלנות היא היכולת לקבל את האחר, _____ ממני: בדעותיו, באורח חייו.

להעניק יחס _____ והימנעות מתגובות _____ מילולית או

_____ בעת _____.

מחלוקת, השונה, מכבד, סבל, פיזית, אלימות

איזה מהמשפטים הבאים מבטא את עקרון הסובלנות?

- ❖ תלמידים יהודים חילוניים ויהודים חרדים צריכים להיפגש אחד עם השני כדי ללמוד להכיר ולקבל האחד את השני.
- ❖ חשוב שכמה שיותר אזרחים יהיו מעורבים בפוליטיקה וישפיעו על השלטון.
- ❖ משרד החינוך מחייב את כל בתי הספר התיכוניים לערוך שיעורי חינוך נגד גזענות.
- ❖ תלמידים זרקו אחד על השני ניירות באמצע שיעור, אחד הניירות פגע לתלמיד בעין.

שלטון = הגוף המנהל את ענייני המדינה. בעל סמכות לכפות את מרותו על השטח ועל האוכלוסייה באמצעות חקיקה, קביעת מדיניות, ביצוע ושיפוט.

סרוק את ה QR

<https://www.youtube.com/watch?v=18FCmLqobmc>

הסבר מה מטרת הפרדת הרשויות

שלושת רשויות השלטון:

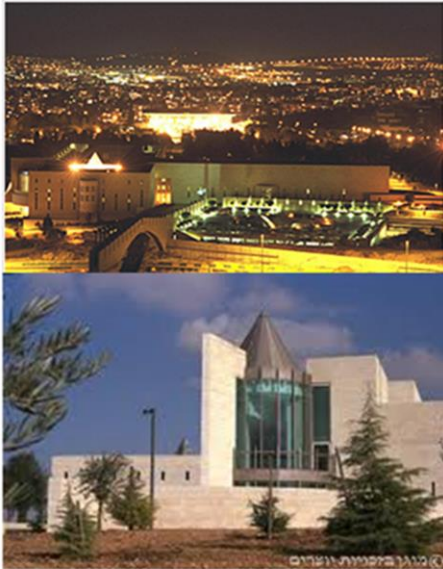
משימה:

רשום מתחת לכל תמונה את שם הרשות ושם נוסף

הרשות המבצעת, הרשות השופטת, הרשות המחוקקת, כנסת, ממשלה, בית המשפט

בית המשפט הגבוה לצדק (בג"ץ):

❖ בית משפט זה עוסק אך ורק במשפט חוקתי: משפט שבו אדם פרטי מתלונן על פגיעה לא מוצדקת שרשויות המדינה / השלטון פגעו בו.

תפקידו של בג"ץ להעניק סעד משפטי לפונים אליו (לאדם, לקבוצות מיעוט או למוסד במדינה), אם הוא סבור שהרשות נהגה שלא בצדק, חרגה מסמכותה החוקית, הפעילה סמכותה בשרירות, פעלה שלא על פי חוק או פעלה בחוסר תום לב.

❖ תפקידו לשמור על זכויות האדם ועל הזכויות של קבוצות מיעוט בישראל.

❖ לשמור על עקרונות היסוד של המדינה וביקורת שיפוטית על השלטון

בג"ץ רואה עצמו כממונה העליון על שמירת עקרונות היסוד כגון עקרון שלטון החוק או היותה של מדינת ישראל מדינה יהודית ודמוקרטית

❖ משמש ערכאה ראשונה ואחרונה בסוגיות בהן הוא מטפל.

הקף בעיגול את התשובה הנכונה

1. תפקיד בית המשפט הוא:

- א. לחוקק חוקים.
- ב. לקבל החלטות ולבצע אותן.
- ג. להכריע בסכסוכים בין האזרחים
- ד. לפקח על המשטרה.

2. תפקיד בג"ץ (בית דין גבוה לצדק) הוא:

- א. להגן על זכויות האזרח מהשלטון.
- ב. לחוקק חוקים.
- ג. לקבוע מדיניות וליישם אותה.
- ד. לבחור את נשיא המדינה

3. תפקיד הממשלה הוא:

- א. לחוקק חוקים.
- ב. לקבל החלטות ולבצע אותן.
- ג. לשפוט בין אדם לחברו.
- ד. לפקח על בתי המשפט.

4. תפקידי הכנסת הם:

- א. חקיקת חוקים.
- ב. פיקוח: הכנסת היא הזרוע המפקחת על עבודת הממשלה.
- ג. ייצוג האזרחים ועמדותיהם.
- ד. כל התשובות נכונות

עקרון הגבלת השלטון:

לשלטון יש כוח רב שמגיע ממקורות שונים.

איזה מבין המשפטים הבאים מציין שתי דוגמאות למקורות כוח של השלטון?

א. השלטון שולט בשטח המדינה ומקבל הכרה בינלאומית.

ב. השלטון שולט בתקציב המדינה ומקבל מידע ישירות מארגוני מודיעין.

ג. לשלטון יש רוע בלתי מוגבל ורצון להרוס את חיי האזרחים.

ד. לשלטון יש מנגנוני אכיפה כגון צבא ומשטרה.

מנגנוני פיקוח וביקורת

מנגנון פיקוח וביקורת לא מוסדי	מנגנון פיקוח וביקורת מוסדי
ביקורת שמקיימים אזרחים פרטיים / עמותות / ארגונים באמצעות: ✓ הפגנות ✓ מחאות ✓ שביתות ✓ עצרות ✓ עצומות ✓ יצירות אומנות (קולנוע, טלוויזיה, תיאטרון, ספרות, קריקטורה) ✓ הופעה וכתובה באמצעי התקשורת וברשתות החברתיות מיוזמתם של אזרחים באמצעות הפעלת לחץ לשם הגבלת השלטון ו חוקיות פעולותיו.	ביקורת שמקיימים גופים ומוסדות שלטוניים: ✓ הרשות המחוקקת (אופוזיציה, ועדות הכנסת, הצבעת אי אמון) ✓ מבקר המדינה ✓ מערכת המשפט. הם הוסמכו לשם כך בחוק לשם הגבלת השלטון וחוקיות פעולותיו.

קרא את האירועים הבאים והקף בעיגול את התשובה הנכונה:

1. בית המשפט העליון בישראל רשאי לפקח על פעולות הממשלה והכנסת, ואם הן פועלות בצורה לא חוקית, להורות להן להפסיק.

איזה עיקרון דמוקרטי מבטא בית המשפט העליון במעשה זה?

א. עקרון שלטון העם.

ב. עקרון הגבלת השלטון.

ג. עקרון הכרעת הרוב.

ד. עקרון הפלורליזם.

2. בית ספר החליט לחדש את ההמנון שלו. הוא הציע לתלמידים שלושה שירים חדשים

והתלמידים בחרו ביניהם. השיר שהצביעו לו 70% מהתלמידים נבחר להמנון החדש.

איזה עיקרון דמוקרטי מתבטא בבחירת ההמנון החדש?

א. עקרון הסובלנות.

ב. עקרון שלטון החוק.

ג. עקרון הגבלת השלטון.

ד. עקרון הכרעת הרוב.

3. במדינת ישראל קיימות מספר קבוצות של יהודים וערבים שנפגשות כדי להכיר את הצד

האחר ולשוחח.

איזה עיקרון דמוקרטי מתממש באמצעות קבוצות אלה?

א. עקרון הגבלת השלטון.

ב. עקרון הסובלנות.

ג. עקרון שלטון העם.

ד. עקרון שלטון החוק.

4. במדינת ישראל נהגים רבים עושים עבירות תנועה תוך כדי נהיגה.

איזה עיקרון דמוקרטי נפגע בגלל עבירות תנועה?

א. עקרון הפלורליזם.

ב. עקרון שלטון החוק.

ג. עקרון שלטון העם.

ד. עקרון הגבלת השלטון.

5. נציגי תנועות הנוער בעיר חיפה פנו לעירייה בבקשה שתקצה להם מבנה אחד, שם יוכלו

מגוון תנועות הנוער לפעול ביחד, אחת ליד השנייה.

איזה עיקרון דמוקרטי מתממש בבקשתן של תנועות הנוער?

א. עקרון הכרעת הרוב.

ב. עקרון הגבלת השלטון.

ג. עקרון הפלורליזם.

ד. עקרון שלטון החוק.

6. בבחירות לכנסת ישראל, כל אזרח זכאי להצביע למפלגה שלדעתו מייצגת אותו בצורה הטובה ביותר. כל מפלגה מכניסה לכנסת מספר חברי כנסת בהתאם למספר האזרחים שהצביעו לה. מפלגה שהצביעו לה יותר אזרחים, תכניס יותר חברי כנסת לכנסת. איזה עיקרון דמוקרטי מתממש בבחירות לכנסת בישראל?
- א. עקרון הסובלנות.
 - ב. עקרון שלטון העם.
 - ג. עקרון שלטון החוק.
 - ד. עקרון הפלורליזם.

הקף בעיגול את התשובה הנכונה

1. מהו תפקידן המרכזי של עמותות בהקשר של הגבלת השלטון?

- א. להחליף את הממשלה בבחירות
- ב. להציע חוקים בכנסת
- ג. לפקח על פעולות השלטון ולהתריע על פגיעות בזכויות
- ד. לחלק מענקים כספיים למשרדי הממשלה

2. כיצד פועלת עמותה לחיזוק עקרון הגבלת השלטון?

- א. על ידי כתיבת ספרי היסטוריה
- ב. על ידי מתן שירותי רווחה
- ג. על ידי עתירות לבג"ץ וביקורת ציבורית
- ד. על ידי גיוס לצה"ל

3. עקרון הכרעת הרוב פירושו:

- א. שהרוב תמיד צודק
- ב. שכל ההחלטות מתקבלות בהגרלה
- ג. שהחלטות מתקבלות לפי רוב, אך נשמרות זכויות המיעוט
- ד. שהשלטון שייך לרוב לתמיד

4. מדוע עמותות חשובות במדינה דמוקרטית?

- א. כי הן מחליפות את הכנסת
- ב. כי הן מסייעות להגן על זכויות גם כשיש הכרעת רוב
- ג. כי הן תמיד מייצגות את דעת הרוב
- ד. כי הן קובעות מדיניות ציבורית

5. מהו פלורליזם?

- א. שלטון הרוב בלבד
- ב. הכרה בשונות ומתן אפשרות לביטוי לקבוצות שונות
- ג. הגבלת דעות בחברה
- ד. שוויון זכויות רק למיעוטים

6. כיצד עמותות קשורות לפלורליזם?

- א. הן פועלות רק לפי עמדת הממשלה
- ב. הן מחזקות קבוצה אחת בלבד
- ג. הן נותנות ביטוי למגוון קבוצות ודעות
- ד. הן עוסקות רק בנושאים כלכליים

7. מה הקשר בין התנדבות לפלורליזם?

- א. התנדבות מחלישה את החברה
- ב. התנדבות עוזרת לשמור על שלטון החוק בלבד
- ג. מתנדבים מקדמים עזרה לקבוצות שונות בחברה
- ד. התנדבות מיועדת רק לעמותות פוליטיות

8. מהו אחד מהתפקידים המרכזיים של עמותות ביחס לרשויות השלטון?

- א. לפקח על בתי ספר פרטיים
- ב. להמליץ על חוקים חדשים בממשלה
- ג. לפקח על פעולות רשויות השלטון ולוודא שהן פועלות לפי החוק
- ד. להחליף את בתי המשפט במקרי צורך

9. כיצד עמותות משתמשות בבתי המשפט לחיזוק שלטון החוק?

- א. מגישות תביעות נגד אזרחים
- ב. מבקשות סיוע כלכלי מהרשויות
- ג. עותרים לבג"ץ כדי לעצור פעולות לא חוקיות של השלטון
- ד. שולחות משטרה לפעול לפי בקשתן

10. מהי המטרה של העלאת מודעות ציבורית מצד עמותות?

- א. להגביר את הפיקוח על עסקים פרטיים
- ב. ללמד את הציבור על זכויותיו ועל חשיבות שלטון החוק
- ג. לקדם את מטרות הכלכלה החופשית
- ד. להחליף את מערך ההשכלה הפורמלית

11. כיצד סיוע משפטי לאזרחים תורם לשלטון החוק?

- א. מחזק את שלטון העמותות על השלטון
- ב. עוזר לרשויות לפעול במהירות
- ג. מאפשר לאזרחים להתמודד עם פגיעות מהשלטון ולשמור על זכויותיהם
- ד. מפחית את כמות התיקים בבתי המשפט

12. כיצד עמותות משקפות את עקרון שלטון העם במדינה דמוקרטית?

- א. עמותות הן חלק ממשרדי הממשלה ולכן מייצגות את העם
- ב. עמותות מאפשרות לאזרחים לקחת חלק פעיל בעיצוב החברה והשפעה על מדיניות
- ג. עמותות ממומנות רק על ידי המדינה ולכן אין להן עצמאות
- ד. עמותות אחראיות לבחירת חברי הכנסת

13. כיצד פעילות עמותה כמו "בזכות" תורמת לחיזוק הדמוקרטיה בישראל?

- א. היא מספקת שירותים רפואיים לאזרחים
- ב. היא מייצגת אנשים עם מוגבלות ודואגת לשילובם בחברה בשוויון
- ג. היא פועלת לאיסוף מיסים מהציבור
- ד. היא מכריעה בסוגיות פוליטיות

14. האם לעמותות יש יכולת להשפיע על קבלת החלטות במדינה?

- א. כן, דרך השפעה ציבורית, פנייה משפטית ופעילות חינוכית
- ב. לא, רק הכנסת יכולה לקבל החלטות
- ג. כן, אם הן מקבלות תקציב מהאזרחים
- ד. לא, כי עמותות אינן מוכרות רשמית בחוק